

پولینکاری كۆپن بۆ ھەرمەكانی ئاووهوای لە جیھان

كۆپن بە دریزایی تەمەنی ھەولی ئەوێ داوھ كە پۆلینکاریەك دروست بكات بۆ ئاووهوای جیھان لە سەر بنەمای زورترین رەگەزی ئاووهوایی . كۆپن دوای کاریکی دوورو دریز ھەولدانیکی بی پسانەووە تۆانی لە سالی ۱۹۲۸ پۆلینکاریەك بەینتە بەرھەم كە لە رۆژگاری ئیستاماندا لە زۆربەیی ھەرە زۆری ولاتانی جیھان لە لایەن تویژەرانیوھ پەیرەو دەكری و لە زۆربەیی ھەرە زۆری ئەتەسەكانی جیھان بە كار دەھینریت بۆ دابەش كردنی بۆ جەندەھا ھەرمیی ئاووهوای . لە پۆلینکاریەدا كۆپن سوودی لەو نەخشەییە بینی كە De Candolle لە سالی ۱۹۰۰ دروستی كردبوو .

كۆپن لە پۆلینکاریەكەیدا جیھانی بۆ پینج ھەرمیی سەریکی دابەش كردووھ كە بە ھیمای پیتی گەورە Upper Case ئاماژەیی بۆ كردوون ، كە ئەمانەن :

A : ئاماژەییە بۆ Tropical Forest Climate :Hot All Seasons

B : ئاماژە بۆ Dry Climate

C : ئاماژە بۆ Worm temprature rainy climate:mild winter

D : ئاماژە بۆ Cold forest Climates :Severe Winter

E : ئاماژە بۆ Polar Climate

وھ بۆ زیاتر ناساندنی ھەرمیە ئاووهواییەكان لە رووی بارانو وەرزی باران بارینەوھ ، كۆپن چەند ھیمایەکی تری بەكار ھیناوە لەجۆری Lower Case كە تەنیا ھەرمیی ئاووهوای ووشك ناگریتەوھ . ھەرۆھھا ھیمای سێ یەم ھەییە كە ئاماژە بۆ تاییەتمەندیەكانی گەرما دەكات Temperature Characteristics وھ ھیمای چوارەم تاییەتمەندیە زۆر ووردەكانی ھەرمیە ئاووهواییەكان Special Features of the Climate دەر دەخات .

كۆپن ناوچەییەکی لاكیشەیی وەرگرتووھ كە پانتاییەك دەنوینی لەنیوان ناوچەیی كەمەرەیی زەوی و جەمسەری باكور . وھ ئەو ناوچەییە بەسەر چوار پشنتینە دابەش كردووھ ، یەكەمیان ناوناوھ ھەرمیی ئاووهوای A كە لەھەموویان گەورەترە ، وھ دووھمیان ناوناوھ ھەرمیی ئاووهوای C ، و ھەرمیی سێ یەمی ناوناوھ D ، و ھەرمیی چوارەم E كە دابەش دەبیت لەسەر خۆی بۆ ET و EF . وھ سنوری یەكلاكەرۆھەكانی نیوان ئەو ھەرمیانە بریتییە لەمانەیی خواروھ :

۱ . ھەرمیی یەكەم : تیکرای پلەیی گەرما ساردترین مانگ ۱۸ ° سەدیە یان زیاتر .

۲ . ھەرمیی دووھم : تیکرای پلەیی گەرما ساردترین مانگ لە ۱۸ ° سەدی كەمترە و لە -۳ ° بەرزترە ، و تیکرای پلەیی گەرما ساردترین مانگ ۱۰ ° سەدیە یان زیاترە .

۳. ھەریمی سی یەم: تیکرای پلەیی گەرما ی ساردترین مانگ لە -۳ ° سەدی کەمترە، و تیکرای پلەیی گەرما ی گەرمتزین ۱۰ ° سەدی یان زیاترە.

۴. ھەریمی چوارەم: تیکرای پلەیی گەرما ی گەرمتزین مانگ لە ۱۰ ° سەدی کەمترە.

لە پۆلینکاری کۆپن دا ھەریمی پینجەم ھەییە کە ئەویش ھەریمی ئاووهوای ووشکی (B) یەکە لەسەر بنەمای پلەیی گەرما دەستتیشان ناکرێ. بەلکو لەسەر بنەمای پەپوهندی نیوان پلەیی گەرما و ڕادەیی دابارین دەستتیشان دەکرێ وە بۆ دەستتیشان کردنی ھاوکیشەیی ھەییە بەکار دەھێنرێت. جی ی ئاماژە کردنە ھەریمی ئاووهوای B دابەش دەبێ

بۆ دوو ھەریمی لاوەکی دابەش دەبن کە ئەوانیش ھەریمی ئاووهوای ووشکی بیابانیە BW و ھەریمی ئاووهوای نیمچە ووشکە BS ئەمەو ھەریمەکان لە پۆلینکاری کۆپن دا بریتین لەمانەیی خوارەو:

۱. ھەریمی A = ھەریمی ئاووهوای کەمەرەیی.

۲. ھەریمی C = ھەریمی ئاووهوای مامناوەند.

۳. ھەریمی D = ھەریمی ئاووهوای سارد.

۴. ھەریمی E = ھەریمی ئاووهوای بەستەلەك.

۵. ھەریمی B = ھەریمی ئاووهوای ووشك.

تێبینی(۱): کۆپن ھەریمی ئاووهوای ووشك لە نیوان ھەریمەکان داناوە ، نەك لەشپۆھەیی پشتتینە ، لەبەرئەوھەیی ھەریمی ئاووهوای ووشکی ئاساییە ھەندیک تاییەتمەندییەکانی ھەریمی ئاووهوای A یان ھەریمی ئاووهوای C یان ھەریمی ئاووهوای D لە ڕووی گەرماو وەر دەگرێ چونکە گەرما سنوری نیە لە ھەریمی ئاووهوای B .

چۆنیەتی جیاکردنەوھەیی ھەریمی ئاووهوای B لە ھەریمەکانی A,C,D

ھەریمی ئاووهوای B لە ھەریمەکانی A,C,D جیا دەکرێتەوھەیی بە یەکیك لەو ھاوکیشانەیی خوارەو:

(ئەگەر وەرزی باران زستانە بوو)..... م = ۲ ح

(ئەگەر باران ھەمیشەیی بوو)..... م = ۲ (ح+۷) .

(ئەگەر وەرزی باران ھاوینە بوو)..... م = ۲ (ح+۱۴) .

ھیمای ناو ھاوکیشەکان ئەمانەیی خوارەو دەنوینن:

م = سهرجهمی بارانی سالانه به (سم)

ح = تیکرای پلهی گهرمای سالانه به (پلهی سهدی).

تیبینی (۲): ئەم هاوکیشانه مانای ئەوه دهبهخشی که بیری بارانی سالانه دهبی دوو جار زیاتر بی له تیکرای پلهی گهرمای سالانه. وه کاتیک بیری بارانی سالانه یهکسان یان زیاتر دهبی له دوو جار تیکرای پلهی گهرمای سالانه ویستگهکه وشک دهبی. به واتایهکی تر، ئەگهر لای راستی هاوکیشهکه گهورهتر بوو له لای چهپی هاوکیشهکه ئەوه ویستگهکه شیداره، به لأم ئەگهر لای چهپی هاوکیشهکه گهورهتر بوو له لای راستی هاوکیشهکه ئەوه ویستگهکه وشکه.

چۆنیهتی دهستنیشان کردنی وهرزیهتی باران بارین.

بو دهستنیشان کردنی کهژی (موسمی) ئەم ههنگاوانهیی خوار هوه پهیرهو دهکهین:

۱. مانگهکانی سأل دابهش دهکهین بو دوو بهشی یهکسان (۶ مانگ کهژی هاوین و ۶ مانگ کهژی زستان)

۲. مانگهکانی نیسان و مایس و حوزیران و تموز ئاب ئەیلول به کهژی هاوینه دادهنری وه مانگهکانی تشرینی یهکه و تشرینی دووه و کانونی یهکه و کانونی دووه و شوبات و ئادار به کهژی زستان دادهنری له نیوهی باکوری گۆی زهوی. به لأم ئەم حالته پێچهوانه دهبیتهوه بو نیوهی باشوری گۆی زهوی. واته مانگهکانی نیسان و مایس و حوزیران و تهموز و ئاب و ئەیلول به کهژی زستان دادهنری وه مانگهکانی تشرینی یهکه و تشرینی دووه و کانونی یهکه و کانونی دووه و شوبات و ئادار به کهژی هاوین دادهنری.

۳. سهرجهمی بارانی یهکێک له (۶) مانگهکان کۆدهکریتهوه و دابهشی سهرجهمی بارانی ههموو مانگهکان دهکری له رێگهیی ئەم هاوکیشهیی خوار هوه:

بهش / ههموو $\times 100$

۴- دوابه دوای بهکارهینانی هاوکیشهکه، ئەگهر له ۷۰٪ ی باران یان زیاتر له کهژی هاوین دا باری ویستگهکه بارانی هاوینه دهبی. وه ئەگهر له ۷۰٪ ی باران یان زیاتر له کهژی زستان دا باری ویستگهکه بارانی زستانه دهبی. به لأم ئەگهر هیچ یهک له وهرزهکان رێژهی بارانی نهگهیشته ۷۰٪، ئەوه لهم حالتهدا ویستگهکه بارانی ههمیشهیی (بهردهوام) دهبی.

کۆپن تهنها گرنگی به گهرما نهداوه، به لکو گرنگی به باران و وهرزیهتی باران بارین داوه. بو ئەم مهبهسته ویستگهکانی دابهش کردوه بو سێ کۆمهله:

۱. کاتیک ۷۰٪ باران بارین دهکهوینته وهرزی هاوین ویستگهکه هیماي (W) وهردهگری.

۲. كاتىك ۷۰٪ باران بارىن دىكەنئىتە وەرزى زىستان وئىستىگەكە ھىماي (S) وەردەگىرى.
 ۳. كاتىك باران بارىن ھەمىشەيى دەبى وئىستىگەكە ھىماي (f) وەردەگىرى.
- لە پۆلىنكارى كۆپىن دا لە پال گىرنگى دان بە گەرما و باران ، گىرنگى دراوہ بە دريژى وەرزى ھاوينە ھاوينە . وە ئەو ھىمايانەي ئاماژە بە دريژاي وەرزى ھاوين دەكات ئەمانەن:
۱. ھىماي (a) بۆ وەرزى ھاوينى دريژ و گەرم.
 ۲. ھىماي (b) بۆ وەرزى ھاوينى دريژ و مامناوہند (معتدل)
 ۳. ھىماي (c) بۆ وەرزى ھاوينى كورت و مامناوہند (معتدل).
 ۴. ھىماي (d) بۆ وەرزى زىستانى دريژ و زۆر زۆر سارد.
- تېببىنى (۳): وەرزىيەتى باران بارىن و دريژى وەرزى ھاوين لەگەل ھەرىمى ئاووھەواي ووشك B بەكارناھىنرى ، بەلام (۳) ھىماي تر بەكار دەھىنرىت كە دەكات بە بارودۆخى گەرما و برىتىن لەمانەي خوارەوہ:
۱. ھىماي (h) كە ئاماژە دەكات بۆ گەرمى.
 ۲. ھىماي (k) كە ئاماژە دەكات بۆ سادى.
 ۳. ھىماي (-k) كە ئاماژە دەكات بۆ زۆر ساردى.